

K 107⁴

kaivauskertomus

kesä 1968

Matti Laamanen

piir. Sign: 23.5/2
23.6/
23.8/102,104

1.

Käytävä K 104⁴ sijaitsee Kijlin tornin ja Paksun bastionin välisen ns. itäpatterin pohjakerroksessa. Käytävä johtaa isolta linnanpihalta ns. Suverovin ulkopihalle. Käytävän länsipää sijaitsee itäpatterin eteläpäässä Paksun bastioniin johtavien portaiden pohjoispuolella. Länsipään taso oli ennen pintalaatituksen poistamista n. +79.26. Tämä käytävä on lähes itä-länsi-suuntainen, tosin itäpäästään hieman kaakkeon kääntyvä. Käytävän itäpään aukko on melkein Paksun bastionin ja itäpatterin kaakkoisseinän muodostamassa kulmauksessa (käytävän itäpään eteläreuna on 110 cm Paksun bastionin koillisseinästä.) Itäpään pintalaatituksen taso oli n. +78.20-+78.10 (kts. tarkemmin asemapiirros). Käytävä viettää siis n. 106 cm Suverovin ulkopihalle päin.

K 101:ssä suoritettujen kaivauksien tarkoituksena oli käytävän pohjarakenteiden ja maakerroksien tutkiminen. Toisaalta käytävän aukaiseminen oli tarpeellinen myös sen vuoksi, että käytävään voitiin asentaa putkisto käytävän länsipään eteen rakennetusta sadevesikaivosta Suverovin kanavaan. Kaivaus aloitettiin 29.7.-68.

Ensimmäisenä vaiheena kaivauksessa oli käytävän pohjalaatituksen purkaminen. Laatotus, joka oli ilmeisesti 1800-luvulta, käsitti pääasiassa suurikokoisia, mutta melko ohuita laattakiviä, joiden välissä oli uutta laastia ja pieniä laattakiviä. Laasti käsitti kalkkia, hiekkaa ja melko runsaasti sementtiä, joka oli antanut laastille harmaan värin.

Laattakivien kokoja: 128 x 80 x 24
152 x 102 x 24
(kts. piirros 1.) 126 x 41 x 13
111 x 68 x 14
52 x 22 x 14
121 x 84 x 20

v.S. Haconin ajalta v:ltä 1923

Seuraavana vaiheena kaivauksessa oli pohjalaatituksen alaisen maakerroksen poistaminen. Laattakivien alla oli hiekan ja mullansekaista savimaata, jonka joukossa oli pieniä kiviä sekä tiilen- ja laastonpaloja. Tämän maakerroksen paksuus oli n. 25 cm ja koko maakerros seulottiin, jollein tehtiin kaivauksen ainoa irtolöytö, venäläinen raha v:ltä 1729. Tämän maakerroksen alta paljastui käytävän keskikohdalta 185 x 135 x 20 cm suuruinen laattakivi. Sen yläpinta oli tasolla n. +78.27 ja alareuna tasolla n. +78.07. Kiven ympärillä oli laastia, jossa oli pienikokoisia lhkottuja kiviä (mittoja: 30 x 10, 12 x 15, 10 x 5 cm).

Laasti sisältää kalkkia, hienoa hietaa, kivensiruja (0,5-2 mm) ja hiiltä. Laastin väri oli ruskean harmaata, joten siinä ei ole kalkkia kovin runsaasti.

Edellä mainitun kiven pohjois- ja eteläpuolella oli lisäksi erimuotoisia laattakiviä, jotka tosin olivat kooltaan pienempiä, mutta paksumpia kuin keskellä oleva laattakivi (mittoja: 85 x 70 x 20, 175 x 25 x 26, 160 x 40 x 23,). Nämä kivet olivat em. laattakiveä ylempänä. (kts. tarkemmin K 101:n tutkimuspohja). Aivan seinän vieressä olevat kivet jatkuivat pohjois- ja eteläseinän alle. Keskellä olevan kiven itä- ja länsipuolella ei sitä vastoin ollut ollenkaan kiviä, eikä myöskään sen alla ollut yhtään kiveä. Käytävän keskeinen laattakivi ja sen ympärillä olleet kivet näyttivät muodostavan yhden kokonaisuuden, joka ulkomuodoltaan muistutti muurin pohjaa tai anturaa ja joka hieman vietti koilliseen itäpatterin kaakoksisuunnan suunnassa.

Kaivauksen jatkuessa tuli käytävän länsipäässä esiin 220-235 cm levyinen pyöreistä luonnonkivistä muurattu muuri. Tämä muuri kulki pohjois-etelä-suunnassa 20-35 cm päässä käytävän länsipään länsipinnasta ja näytti jatkuvan Paksun bastionin portaiden alle. Muurin pohjoispään yläpinta oli tasolla n. +79.70 ja eteläpään yläpinta tasolla n. +79.32-+79.10. Muuri vietti siis etelään päin. Muurin pohja oli tasolla n. +78.33-32 (kts. K101:n tutkimuspohja). Kaivauksen aikana kaivettiin tähän muuriin halkaisijaltaan n. 120 cm suuruinen kaivanto sadevesikaivoa varten.

Pintamaakerroksen poistamisen jälkeen tuli käytävän itäpäässä esille laatotus, jonka mitat olivat 193 x 159 x 213 cm. Laatotus oli tasolla n. +78.12-+78.02. Laatat olivat pienempiä ja ohuempia kuin käytävän pohjalaatat. Kivimittoja:

45 x 38

21 x 29

23 x 21

62 x 31

Tämä lienee käytävän entisen pohjalaatotuksen fragmentteja.

Kaivauksen aikana tulivat esille tasolla n. +79.96-+78.22 muurinantureiden yläpinnat. Anturat olivat pääasiassa tehty kookkaista lohkotuista kivistä (mittoja: 65 x 70 x 30, 40 x ? x 20, 90 x 70 x ?). Kivien päällä oli uutta, hyvin sementtipiteistä laastia. Käytävän länsipäässä anturat ulottuivat 20-30 cm käytävän seinästä ulospäin (pohjoisseinä) Eteläseinän puolella anturat olivat tasassa muurinpinnan kanssa.

Käytävän itäpäässä pohjoisseinän puolella anturat laajenivat käytävään päin 20-60 cm ja eteläseinän puolella 40-80 cm . Käytävän länsipäässä oli tiilestä muurattu kavennus, jonka pohjoispieli oli 100 cm levyinen ja eteläpieli 80 cm levyinen. Tämän kavennuksen anturana oli pyöreähköistä ja kookkaista luonnonkivistä muurattu rakennelma. Laastaa kivien välissä oli hyvin vähän ja se oli suureksi osaksi imeytynyt ympärillä oleviin maakerrokseen. Antura oli samassa suunnassa kavennuksen sisäpintojen kanssa, mutta se laajeni itä- ja länsi-suuntaan. Pohjoispuolella kavennuksen anturan yläpinta oli tasossa n. +79.10-+79.20 ja alapinta tasossa n. +77.90-+78.00. Eteläpuolella yläpinta tasossa n. +79.50 ja alapinta tasossa n. +78.90. Varsinainen antura jatkui molemmilla puolilla kavennuksen anturan takana käytävän seinien suunnassa. Kavennuksen anturan leveys oli pohjoisseinän puolella n. 135 cm ja eteläpuolella n. 150 cm (kts. K 101:n pitkittäisleikkaukset A-A₁ ja A₁-A).

Pintamaakerroksena olleen hiekan ja mullansekaisen savimaan alla oli käytävän länsipäässä hiekkakerros, jonka vahvuus oli 10-30 cm ja se alkoi tasolta n. +78.65-+78.60. Kerros jatkui keskellä olevan laattakiven alta osittain käytävän itäosaan muuttuen kuitenkin tasolla n. +78.50 multamaakerrokseksi, jonka vahvuus oli 40-50 cm. Tämän kerroksen alla oli n. 20-30 cm vahvuinen hiesukerros . Länsipäässä em. kerros vastasi hiekkasavi-kerros, jossa oli lisäksi ruosteraitoja ja sen vahvuus oli n. 30-60 cm. Koko käytävässä oli luonnonmaana yhtenäinen savikerros, joka oli väriltään ruskeanharmaata ja koostumukseltaan erittäin sitkeää. Luonnonmaa alkoi käytävän länsiosassa tasolta n. +78.00-+79.90 ja itäosassa tasolta n. +77.60-+77.50. Luonnonmaan vahvuutta ei mitattu, koska anturoiden alapinnat oli jo saatu näkyviin ja kaivaukset lopetettiin anturoiden alapintojen tasolle. (kts. poikkileikk. siv.10)

Käytävän anturat länsiosassa olivat pääasiassa luonnonkivistä muuratut ja laasti oli hyvin kalkkipiteistä ja tiivisrakeista. Lisäksi laastissa oli kivensiruja (1-2 x 3-4 mm) ja se oli osittain imenyt itseensä ympäröiviä maakerroksia. Laastin väri oli vaalean harmaata. Anturoiden alapintojen tasot olivat +77.95-+78.03. Keskellä käytävää anturoiden alapinnat olivat paljon ylempänä tasoilla n. +78.48-+78.07 ja maakerrokset olivat ohuita ja luonnonmaa vastaavasti paksumpi kuin muualla käytävässä. Itäpäässä antura muistutti rakenteeltaan paljon länsipään anturaa ja myös laasti oli samankaltaista. Keskellä käytävää oleva muurinantura katkaisikin muuten varsin ehjän anturarakenteen ja sekä rakenteesta, että laastista päätellen tämä antura on eriaikaisten muiden anturoiden kanssa.

Itäpatterin pohjakerroksen(K 10¹) pohjakaivauksissa paljastui itäpatterin kaakkoisseinän vierestä antura, joka muuraustavaltaan ja laas-tiltaan muistutti K 101:n keskellä ollutta muurin anturaa. Myös niiden suunta näytti olevan sama. Näin ollen nämä kaksi anturaa voidaankin ~~voidaankin~~ katsoa kuuluvan samaan ja samanaikaiseen rakennelmaan.

Itäpatterin kaakkoisseinän viereen K 101:n itäisen suuaukon kummallekin puolelle tehtiin 100 x 200 cm suuruiset koekaivannot anturoiden esillesaamiseksi. Näin saatiin esille luonnonkivistä muurattu antura, jonka yläpinta +78.05-+77.85 ja alapinta oli tasolla n. +77.53-76.97.

Kivimitteja:

40 x 20 x 10
30 x 20 x 8
40 x 25 x 9

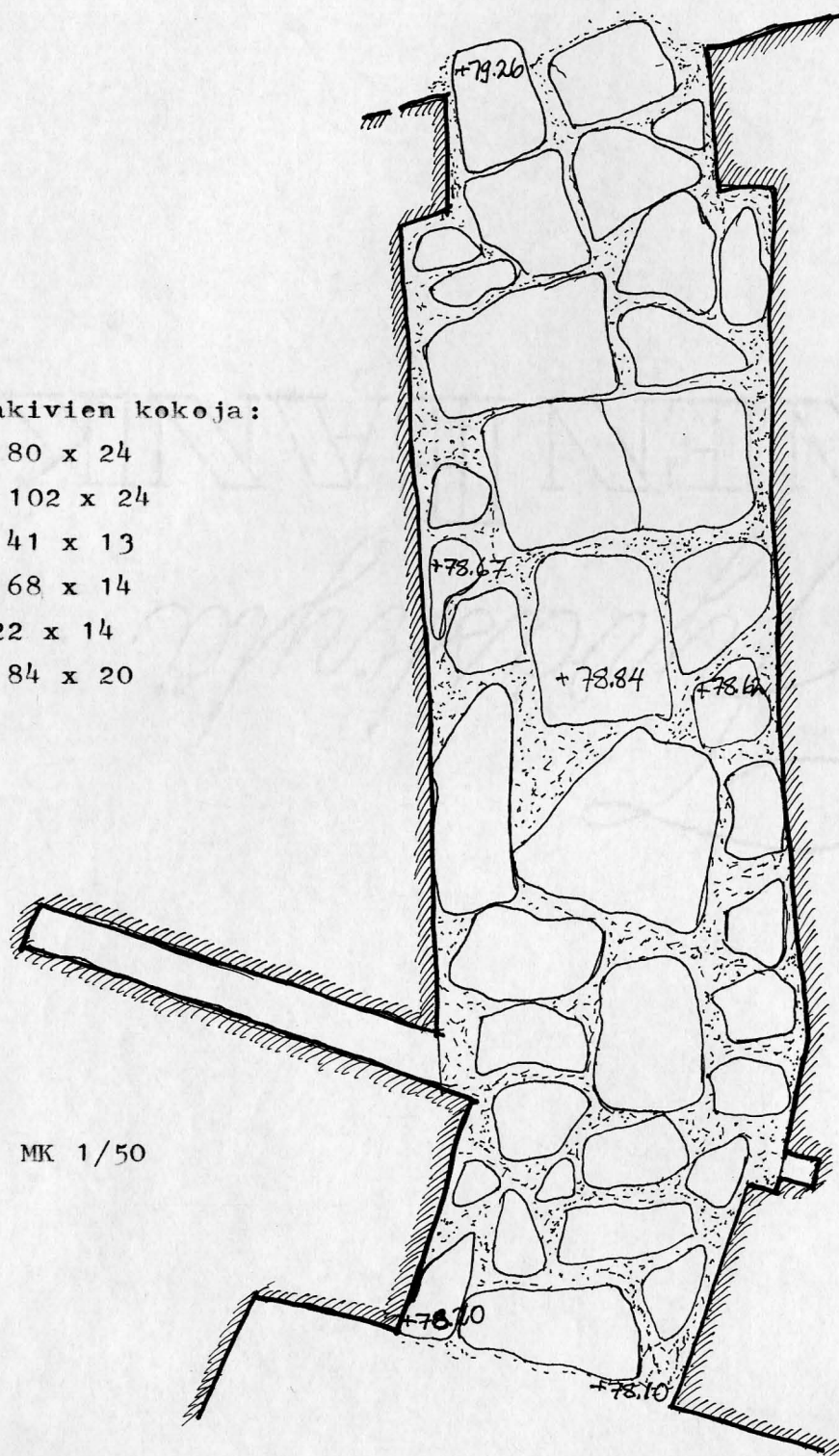
Kaivauksen lopettamisaika oli 13.8.-68.

Pyöräskyä
LINEN BANK

K 101:n laatotus ennen kaivauksen aloittamista
(piirros 1.)

Laattakivien kokoja:

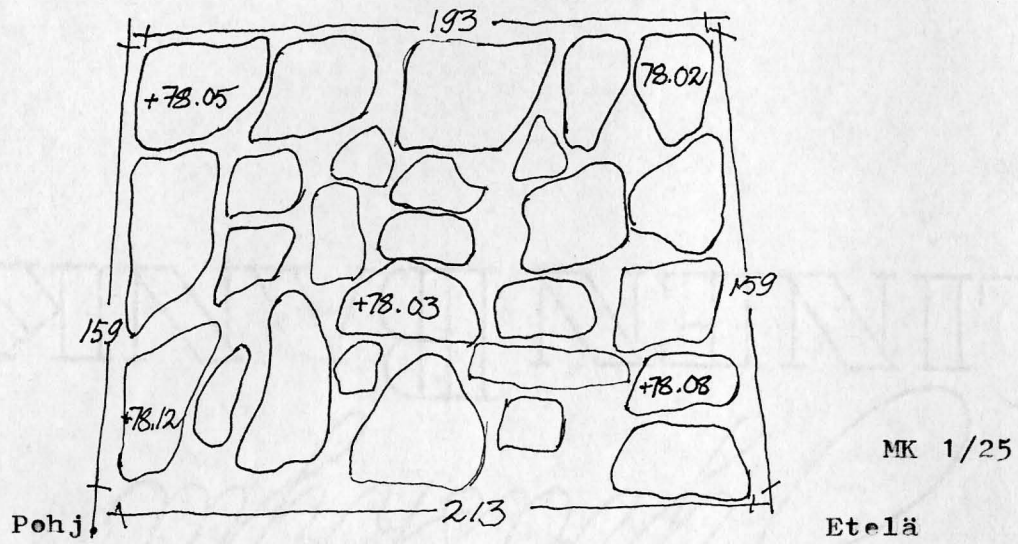
128 x 80 x 24
152 x 102 x 24
126 x 41 x 13
111 x 68 x 14
52 x 22 x 14
121 x 84 x 20

pistein merkityt kohdat ovat laastia (laastin kokoomus: kalkki, sementti ja hiekka.)

MK 1/50

K 101:n itäpään edessä oleva laatotus ennen purkamista

Kivien kokoja:

45 x 38

21 x 29

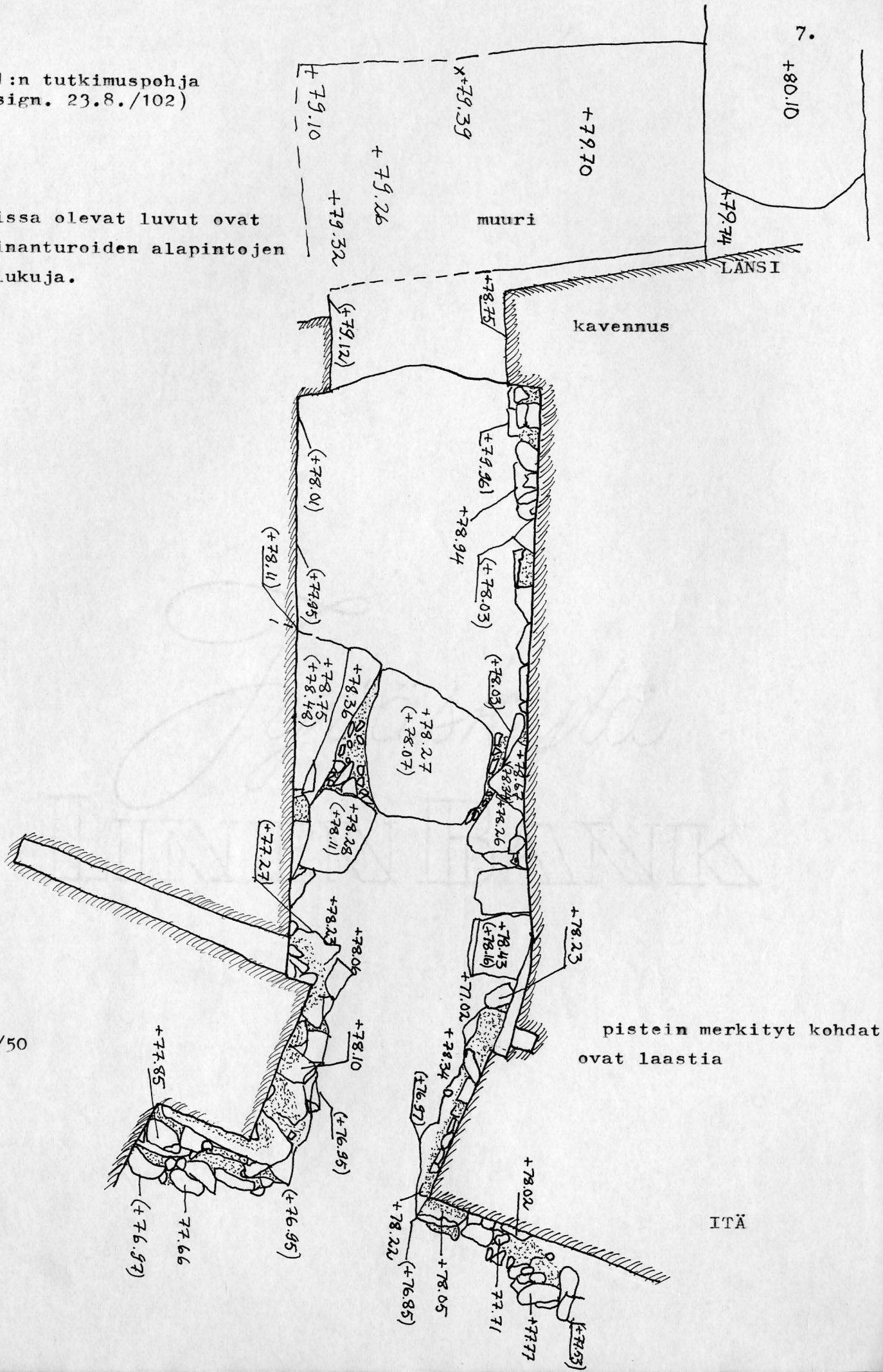
23 x 21

62 x 31

Laatat pienempiä ja ohuempia kuin käytävässä.

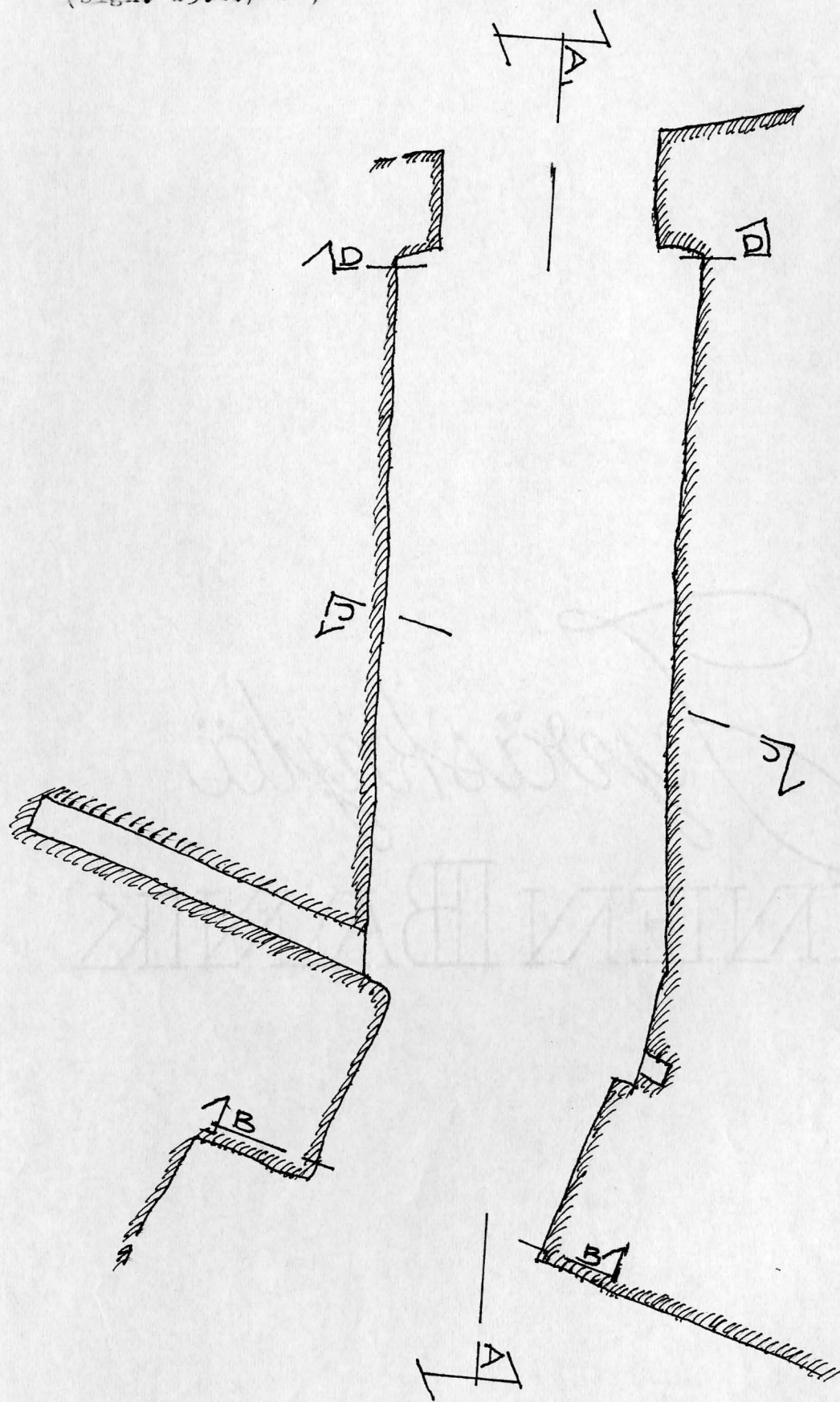
K 101:n tutkimuspohja
(sign. 23.8./102)

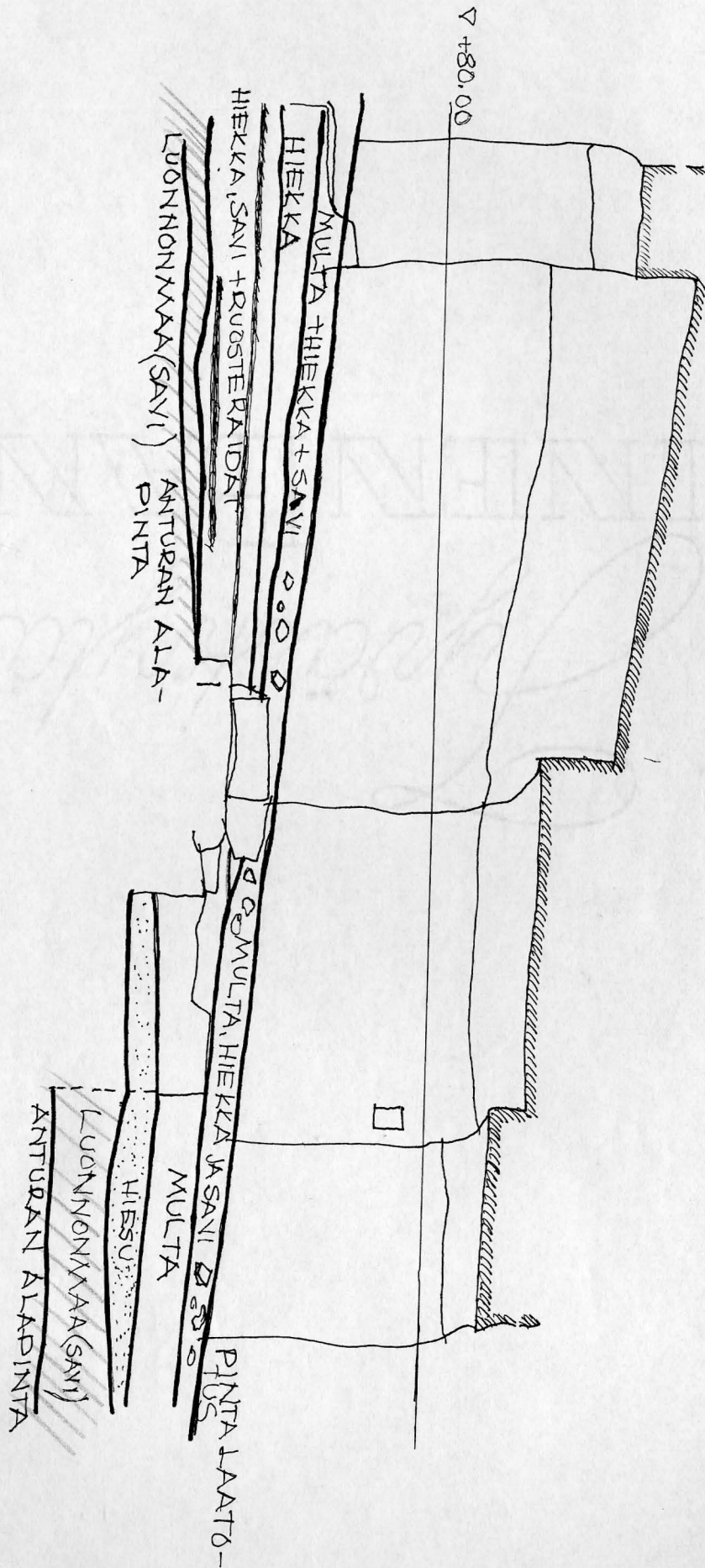
Suluissa olevat luvut ovat
muurinanturoiden alapintojen
tasolukuja.

Leikkaukko K 101:ssä
(sign. 23.8./104)

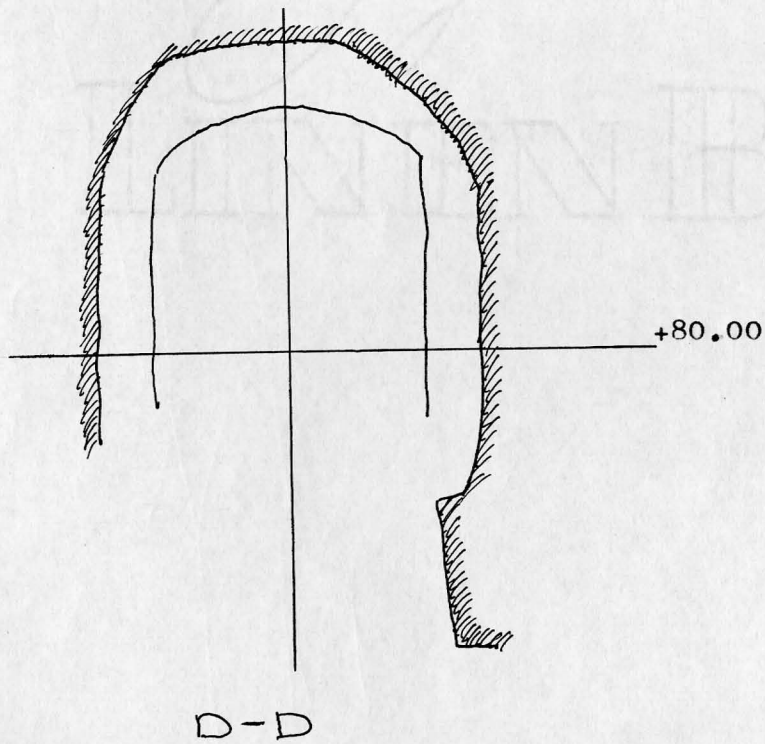
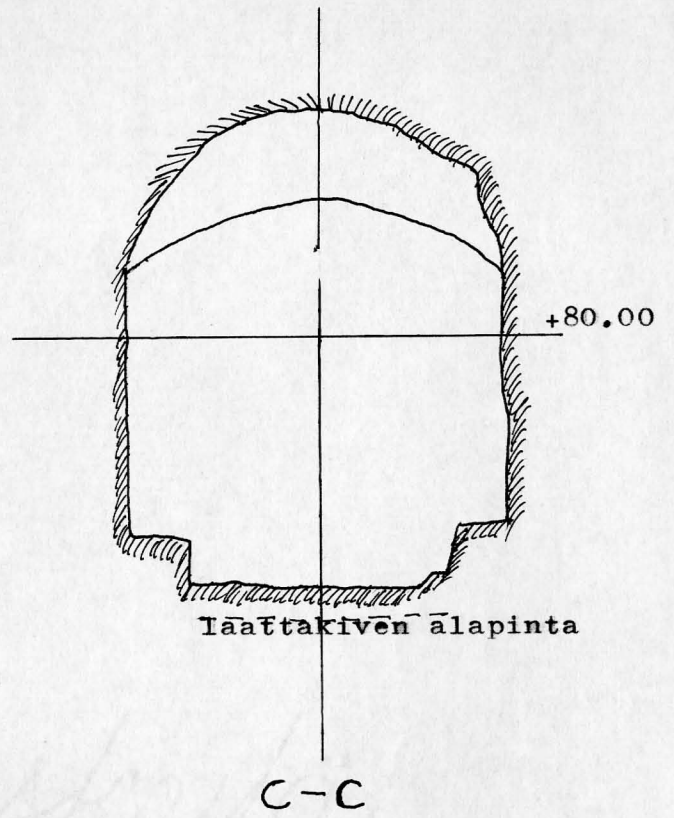
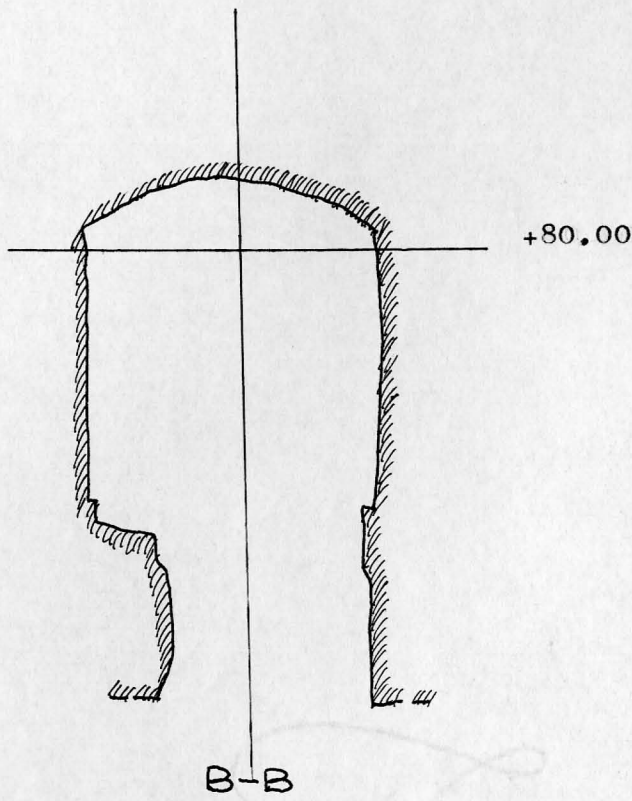
8.

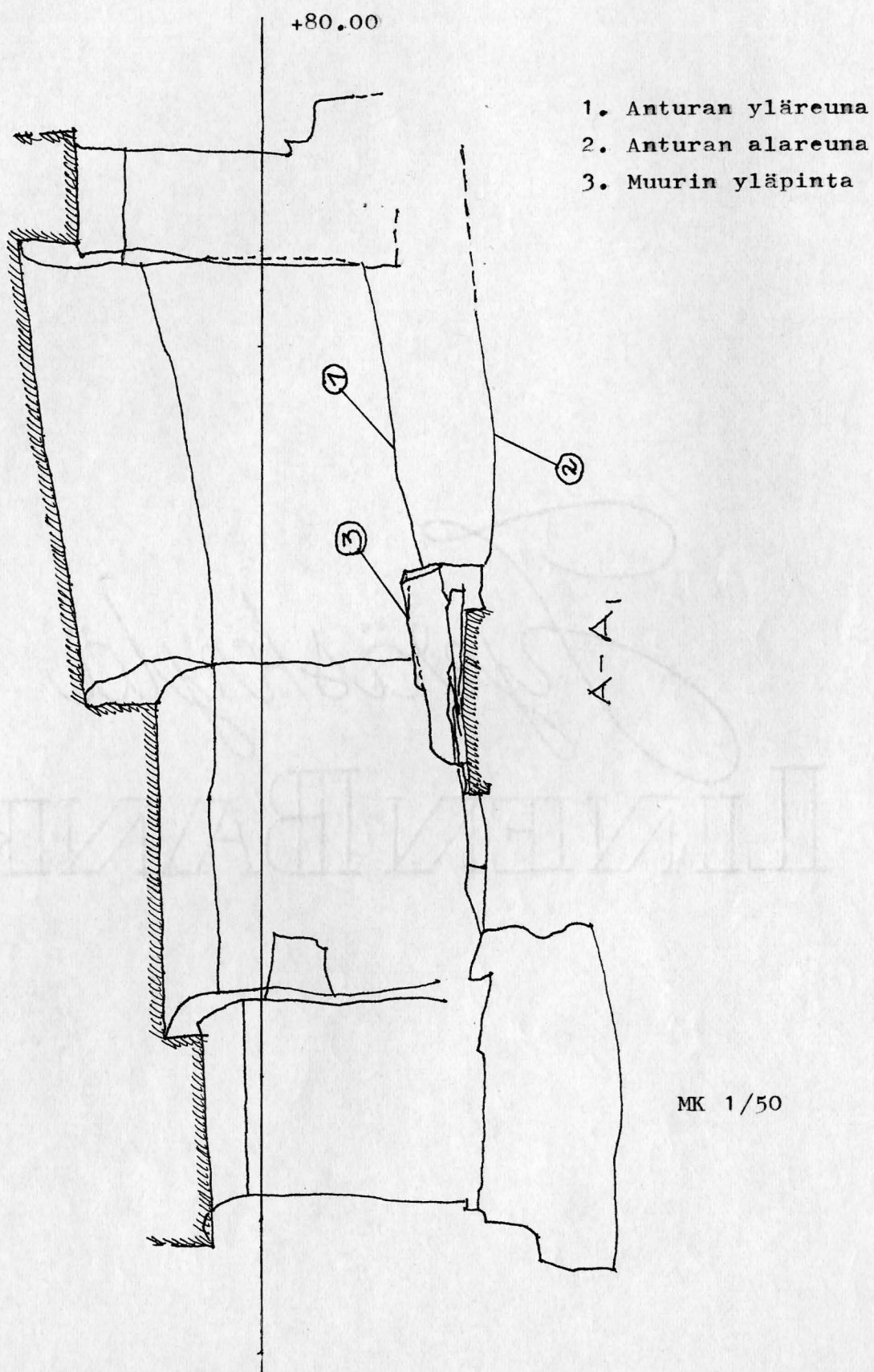

MK 1/50

K 101:n poikkileikkaukset B-B, C-C ja D-D

MK 1/50

K 101:n pitkittäisleikkaus A-A₁

K 101:n pitkittäisleikkaus A₁-A

1. Anturan yläreuna
2. Anturan alareuna
3. Muurin yläpinta

A₁-A

MK 1/50

